

АРТ-ТЕХНОЛОГІЇ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

В основі арт-технологій, застосовуваних у педагогіці і психології, лежить використання технік і прийомів арт-терапії. До арт-технологій відносяться засоби ілюстративної наочності (фотографії, картини, карикатури, діаграми, колажі, слайди); казки; пісні; рифмовки і вірші; ігри; кінематографія; комп'ютерна творчість; театральні постанови; танці; малювання. Спонтанність, креативність та творчість є найважливішими складовими частинами арт-технології.

Ключові слова: арт-терапія, гра, прийоми, методики, казки.

Вступ. На сучасному етапі розвитку шкільної освіти однієї з найбільш актуальних проблем, які потребують нових шляхів вирішення, є необхідність якісного поліпшення знання англійської мови. Педагогічні технології, використовувані вчителями на уроках англійської мови, роблять урок насиченим і цікавим, і разом з тим у дітей підвищується мотивація в навчанні.

Однак слід зазначити про те, що навчати комунікації іноземною мовою молодших школярів, які ще не цілком володіють комунікативними вміннями рідною мовою, – завдання досить нелегкі і відповідальні. Любов до предмету в даному віці дуже тісно пов'язана з відчуттям психологічного комфорту, радості, потреби і готовності до спілкування, які створює вчитель на уроці.

Найбільш ефективними технологіями шкільної педагогіки і психології в навчання відзначають ті, що гарантують успіх педагогічних дій. Однією з таких ефективних технологій може стати включення в викладання різних арт-технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Враховуючи практичну відсутність наукових праць, присвячених вивченню різних арт-технологій у викладанні іноземних мов, як окремого методу навчання в сучасній психології і педагогіці, предмет дослідження знаходиться у зоні дефіциту наукової рефлексії. Втім існує низка дослідників, практиків і теоретиків, які хоч і побічно, але допомагають його артикулювати: З.Кличникова, Н.Моспан, Г.Рогова, О.Смирнова, С.Фоломкина тощо.

Метою статті є проаналізувати різні арт-технології у викладанні іноземних мов, а саме: охарактеризувати етапи їх роботи.

Виклад основного матеріалу. Арт-технологія має місце в роботах з педагогіки і психології, де розглядаються техніки і прийоми арт-терапії. Арт-технологія має давнє походження. У певному сенсі її прототипом є різні види сакрального мистецтва. Втративши атрибути сакральності в епоху панування Ньютон-картезіанської наукової парадигми, терапія враженнями або терапія зайнятості через різні форми творчої активності пацієнтів була досить популярним різновидом гуманної клінічної психотерапії ще до середини минулого століття. Однак в подальшому, в зв'язку з диференціацією психотерапевтичних підходів, вона була відтіснена на задній план. Вже згадана нами технологія арт-терапії – педагогічна, так як розрахована на потенційно здорову особистість, і

на перший план виходять завдання розвитку, виховання і соціалізації. Завдяки арт-терапії здійснюється турбота про емоційне самопочуття і психологічне здоров'я особистості, групи, колективу засобами художньої діяльності.

На думку Л.Лебедевої, словосполучення арт-терапія в науково-педагогічній інтерпретації розуміється як турбота про емоційне самопочуття і психологічне здоров'я особистості, групи, колективу засобами художньої діяльності [1, с.25].

Різноманітність форм арт-терапії дозволяє використовувати її на різних етапах уроку. Це може бути початок уроку, пояснення нового матеріалу, закріплення пройденого, фізкультхвилинка, домашнє завдання та рефлексія.

Слід відзначити той факт, що іноземну мову пропонується вивчати в школі з 2-го класу є визнанням об'єктивно існуючого соціального інтересу і підтвердженням важливості предмета для вирішення перспективних завдань розвитку особистості. На початковому ступені навчання в школі відбувається становлення особистості молодшого школяра, закладаються основи формування його ціннісних орієнтирів. Серед необхідних умінь і навичок, які формуються в початковій школі, поряд з предметними та універсальними навчальними вміннями істотне місце займає оволодіння елементами культури мови і поведінки, розвиток комунікативних здібностей молодшого школяра.

Ми вважаємо, один із способів розкріпачення і мотивування школярів на уроках англійської мови є казкотерапія.

Казкотерапія – напрямок арт-терапії. У різних контекстах, цей термін використовують по-різному. Казкотерапію використовують і у вихованні, і в освіті, і в розвитку, і в тренінговому впливі, і як інструмент психотерапії. Це пов'язано з тим, що зміст казки сприймається відразу на двох рівнях, свідомому і підсвідомому. А.Коблова розглядає цей термін з різних точок зору і на різних рівнях. По-перше, казкотерапія – лікування казками, це відкриття тих знань, які живуть в душі і є в даний момент психотерапевтичними, по-друге, це процес пошуку сенсу, розшифровки знань про світ і системи взаємовідносин в ньому. По-третє, казкотерапія – процес екологічної освіти і виховання дитини, і по-четверте, це терапія особливим казковим середовищем, в якій людина може реалізувати свою мрію [2]. Вона виділяє наступні форми роботи з казками: 1) читання і аналіз казки; 2) розповідь казки; 3) створення казки; 4) пере-

писування; 5) інсценування казки; 6) ілюстрування казки; 7) лялькотерапія [3].

Використання казок на заняттях направлено на підвищення ефективності діяльності учнів. Широке застосування казок сприяє формуванню лінгвістичної компетенції учнів. Зміст текстів казок сприяє розширенню активного запасу слів, які вивчаються. Драматизація казок сприяє створенню психологічного комфорту на уроці. Вони допомагають розвантажити свідомість учнів, зняти негативні емоції, створити сприятливу дружню атмосферу спілкування на уроці, яка так необхідна на уроці і вчителю, і учню. Казкотерапія також є одним з важливих засобів морального виховання особистості.

Використовуючи казки на уроках, хлопці знайомляться з героями, традиціями, знаходять спільне з українськими казками. У цьому процесі важливо використовувати автентичний матеріал. За допомогою казки вчитель може розвивати практично всі навички та вміння, навчити передбачати, розповідати про її зміст.

Заняття з казкотерапії, відповідно до методики О.Смирнкової, проходять індивідуально і в підгрупах по 2-3 людини, Широко використовується робота з картками, відгадування загадок, різні ігри, що допомагають засвоїти зміст казок. Діти вчать розпізнавати емоційні стани казкових персонажів, зображених на картинках, переказувати казки. Природно, для таких дошкільнят навіть найпростіші, знайомі з дитинства казки повинні бути адаптовані. Використовуються і елементи лялькотерапії. Наприклад, іграшкова ворона загадує дітям загадки, а відгадки-ляльки з'являються в віконці Теремка в разі правильної відповіді [4].

У початковій школі казки грають важливу роль в навчанні лексики. Вчитися разом з казковими персонажами весело і повчально, адже у них такі різні характери. Перегортаючи в знайомих з дитинства героїв, учні долають мовний бар'єр, тому що помилки будуть робити не вони, а казкові герої. Постійні епітети (*dense forest, cruel step-mother, wicked magician, fine steed, fine maiden, cherry cheeks, golden hair, bonny man, coal-black steed, magic wand*), порівняння (*the girl-baby grew white as milk, with cheeks like roses and lips like cherries*, стійкі вирази, що зустрічаються в строго визначених місцях тексту, ("Fee, fo, fi, fum! I smell the blood of a Christian man ..."), лексичні і синтаксичні повтори (*So they fought, and fought, and fought, until at last Childe Rowland beat the King of England to his knees; So she went along, and she went along, and she went along till she met Cocky-locky; So she sat with Nix Naught Nothing underneath the tree and thought and thought and thought, until an idea came to her*) розширюють словниковий запас учнів, полегшують розуміння і засвоєння досліджуваного граматичного матеріалу. Запам'ятовування римованих текстів казок, виконання ілюстрацій до них, інсценування казок перед батьками і на шкільних святах – все це сприяє формуванню комунікативної компетенції учнів і підвищує їх інтерес до предмету Англійська мова.

Окрім казкотерапії, одним з найбільш часто використовуваних у терапії мистецтва вправ є "створення групових фресок", у якому учасники або малюють усе, що вони хочуть, на загальній картині, або домальовують на ній щось, відповідно до обраної

всією групою теми (Harris & Joseph, 1973). Члени групи заохочуються коментувати іноземною мовою свої малюнки, у той час як керівник групи підсилює групову взаємодію. Наступний приклад ілюструє, як інтерпретація символічних взаємин, виражених у груповій фресці, допомагає проникнути в усередині - і міжособистісні конфліктні зони.

Вправа Г.Вассіліоса, що одержала назву "створення загального групового образу", була спеціально розроблена для використання в групах терапії мистецтвом психодинамічної орієнтації (Vassiliou 1968). Основна перевага цієї вправи полягає в тому, що члени групи можуть включитися в художню творчість конкретного учасника. На початку кожного заняття група вибирає малюнок учасника. Як правило, члени групи виконують малюнки дома, потім приносять на заняття. Автор малюнка описувавши свої почуття (до того як був зроблений малюнок, час процесу малювання і після того, як робота була завершена), розповідає іноземною мовою про зміст малюнка, видаючи ряд вільних асоціацій на нього. Потім інші члени групи описують свої реакції на цей малюнок і зв'язані з ним асоціації. Ті групові реакції проєкції, що виявляються близькими до теми малюнка, одержують назву "колективного образу" і стають ведучою темою даного групового заняття.

Вправа "створення загального групового образу" структурує групове заняття, тому що його основною метою є створення "колективного образу" у відповідь на обраний добуток художньої творчості конкретного учасника, причому цей образ стає темою даного заняття. Крім того, вправа дозволяє легко вступати в спілкування один з одним тим індивідуумам, у яких часто виникає почуття небезпеки.

Ідея використання музики і пісень при вивченні іноземних мов не нова. Більше 30 років тому американська викладачка і піаністка Carolyn Graham з'єднала ритм розмовної американської англійської з ритмом джазу і створила Jazz Chants, які придатні, як для дітей, так і для дорослих. Ритм джазу ілюструє природний наголос і інтонацію розмовної англійської, що удосконалює навички говоріння і аудіювання, робить навчання приємним.

Британський викладач і автор багатьох публікацій Alan Maley вказує на дві головні переваги використання музики і пісень в навчальному процесі: 1) музика легко запам'ятовується; 2) музика забезпечує високий рівень мотивації, особливо для дітей, підлітків і молоді.

Автор книги "Music&Song" Т.Мерфі (Tim Murphy), наголошує, що у викладанні мови все, що ми можемо робити з текстом, ми можемо також робити з піснями, або з текстом про пісні: вивчати граматику; розвивати вміння аудіювати текст, ігноруючи незнайомі слова; читати пісні з лінгвістичними цілями; складати пісні, статті про пісні, листи співакам, анкети; обговорювати пісні; перекладати пісні; писати діалоги, користуючись словами пісень, розігрувати рольові п'єси (як герої пісень або співак-кореспондент); диктувати пісню; використовувати пісню для вправ на заповнення пропусків у тексті або для виправлення помилок, використовувати музику як фоніву при різних видах діяльності; інтегрувати пісні в проектну роботу; активувати або розслаблювати клас розумово; практикувати вимову, інтонацію

і наголос, хорове повторення; вчити лексику і культуру; пізнавати більше про своїх учнів і від своїх учнів, дозволяючи їм вибирати і пояснювати свою музику; розважатися. Т.Мерфі підкреслює, що музика і пісні не відносяться до звичайних категорій вивчення мови, таких як граматики, лексики, читання, аудіювання, говоріння. Але вони можуть включатися у зміст цих категорій, і ми можемо зосередитися на них, коли використовуємо пісні.

Коли ми пробуємо щось нове, ми ризикуємо. Важливо зробити новий досвід позитивним і успішним. Це означає, що треба бути добре підготовленим і спочатку пробувати щось у маленьких розмірах. Автор радить вмикати фоновою музику на початку і в кінці уроку, або коли учні виконують письмове завдання. Нам слід постійно експериментувати, щоб спробувати знайти найкращий спосіб навчання. Вправи з піснями в останні 5 хвилин уроку – легкий спосіб побачити, як музика і пісні можуть підсилити інтерес учнів і мотивацію до навчання.

Т.Мерфі підкреслює, що музика і пісні це не "нова методика" в вивченні мов, але скоріше інструмент, з допомогою якого ми можемо оживити і прискорити процес навчання. Це залежить від вчителя і учнів, наскільки і як вони скористуються перевагами, які музика і пісні можуть запропонувати. Т.Мерфі в книзі "Music&Song" показує, як музика і пісні можуть використовуватися в класі, які вправи можна виконувати з текстом пісень.

I. Вправи на заповнення пропусків в тексті: 1) Виберіть пісню відповідно до мовного рівня учнів; 2) Надрукуйте текст, пропускаючи деякі слова, або фрази, залишаючи пропуски, які учні зможуть заповнити. Ви можете сфокусуватися на певному класі слів (дієслова, прийменники, прикметники); 3) Роздайте копії пісень з пропусками учням. Учні працюють в парах. Вони спочатку читають текст і думають, які слова можуть бути пропущені; 4) Учні слухають запис пісні і заповнюють пропуски; 5) Нарешті, перевіряються відповіді. Якщо є якісь сумніви, програється ще раз відповідна частина аудіограми.

3 класом низького рівня ви можете надрукувати глосарій пропущених слів під текстом пісні. Глосарій може містити не тільки пропущені слова, але й підбірку інших слів для вибору. Ви можете залишити також таку саму кількість рисочок, скільки й літер в пропущеному слові, або полегшити завдання для класів низького рівня, написавши першу букву пропущеного слова. Ви можете пропустити більш ніж одне слово, особливо для ідіоматичних виразів, і написати цифру в дужках, яка відповідає кількості пропущених слів.

В класах середнього рівня можна пропустити слова, що римуються (або тільки одне з пари), в кінці кожної строфи. Ці слова вгадуються з контексту. Якщо це допоможе, спочатку дайте римуючу схему.

Залежно від рівня підготовленості класу ви можете пропустити кожне п'яте, сьоме, або дев'яте слово. Готуючи тексти пісень, ви можете вставити зайві слова замість пропусків. Завдання учнів – виокреслити слова, які вони не чувають. Вибіркове аудіювання можна проводити без опори на текст. Завдання учнів – почути певні фрази, граматичні структури або слова і порахувати скільки разів вони зустріча-

ються. Крім того, учні можуть пронумерувати слова в тому порядку, в якому вони їх чувають. Є також можливість для фотокопіювання помилок і зіпсованого тексту. Ви можете стерти перші або останні декілька літер кожної строфи або намалювати пряму чи зигзагоподібну лінію посередині тексту білою фарбою. Це швидкий і легкий спосіб зробити вправу веселою і цікавою. Але дайте учням час вгадати пропущені букви перед прослуховуванням пісні.

Для учнів високого рівня підготуйте незакінчений текст разом з глосарієм, який містить не тільки пропущені слова, але й набір синонімів до них. Учні можуть обговорювати поетичну цінність кожного синоніма перед кінцевим вибором.

II. Вправи з переплутаним текстом пісні: 1) Виберіть пісню і надрукуйте текст. У вас є два вибори: а) зробити копії слів і потім розрізати кожну строфу, або куплет на дві половини горизонтально, або вертикально, залежно від рівня складності, і покласти всю пісню в конверт; б) передрукувати пісню з реченнями в іншому порядку – цілі речення, строфи, або навіть половини речень і зробіть копії для всього класу; 2) Роздайте конверти парам учнів і попросіть скласти слова в правильному порядку; 3) Програйте запис пісні, але зупиняйтеся після кожного другого рядка; 4) Нарешті програйте всю пісню; 5). Дайте кожному учню слово, вираз або строфу пісні. Програйте запис. Коли учні слухають, вони стають в тому порядку, який вони чувають в пісні. Підготовлені учні працюють в малих групах, кожному дається строфа, і їх завдання – стати в правильному порядку до прослуховування пісні [5].

Таким чином, використання різних елементів арт-терапії в школі покликане, перш за все, сприяти духовно-моральному вихованню школярів. Вільне самовираження необхідно або бажано, щоб допомогти дитині усунути прояви її негативного психоемоційного стану, вирішити наявні психологічні проблеми.

Викладений матеріал дозволяє зробити наступні **висновки**. Провідним засобом у досягненні головної мети навчання іноземної мови – формування комунікативної особистості, здатної задавати питання, висловлювати свою думку, розповідати про події в минулому, сьогоденні або майбутньому, інакше кажучи, особистості, здатної до спілкування. Використання ігрової діяльності на уроках англійської мови в молодшому шкільному віці позитивно впливає на засвоєння, відпрацювання і повторення навчального матеріалу. У вчителів з'явилася можливість використовувати на уроці різні технічні засоби, такі як комп'ютер, відео та аудіо апаратуру і багато іншого. А це дозволяє зробити уроки іноземної мови більш цікавими і продуктивними, підвищити в учнів мотивацію до вивчення іноземної мови. Нетрадиційні форми проведення уроків дають можливість не тільки підняти інтерес учнів до досліджуваного предмета, а й розвивати їх творчу самостійність, навчати роботі з різними джерелами знань. Такі форми проведення занять "знімають" традиційність уроку, оживляють думку. Однак необхідно відзначити, що занадто часте звертання до подібних форм організації навчального процесу недоцільно, так як нетрадиційне може швидко стати традиційним, що, в кінцевому рахунку, призведе до падіння в учнів інтересу до предмета.

Список використаної літератури

1. Лебедева Л.Д. Практика арт-терапии: подходы, диагностика, система занятий/ Л.Д.Лебедева. – СПб.: Речь, 2003. – 154с.
2. Социальная сеть работников образования «Наша сеть» [Электронный ресурс]. – <www.nspportal.ru>. – Загол. з екрану. – Мова рос.
3. Социально-психологическая служба "Фелана" [Электронный ресурс]. – <www.helpline74.ru/docs.php?id=12>. – Загол. з екрану. – Мова рос.
4. Смирнова О.И. Использование сказок в нравственном воспитании младших школьников/ О.И.Смирнова [Электронный ресурс]. – <festival.1september.ru/articles/629738>. – Загол. з екрану. – Мова рос.
5. Murphey T. Music&Song. – Oxford University Press, 1992. – 151 p.

Стаття надійшла до редакції 10.04.2016 р.

Кравчина Татьяна

кандидат психологических наук, доцент
кафедра иностранных языков
Хмельницкий национальный университет, Хмельницкий, Украина

АРТ-ТЕХНОЛОГИИ НА ЗАНЯТИЯХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

В основе арт-технологий, применяемых в педагогике и психологии, лежит использование техник и приемов арт-терапии. К арт-технологиям относятся средства иллюстративной наглядности (фотографии, картины, карикатуры, диаграммы, коллажи, слайды) сказки; песни; рифмовки и стихи; игры; кинематография; компьютерное творчество; театральные постановки; танцы; рисование. Спонтанность, креативность и творчество являются важнейшими составными частями арт-технологии.

Ключевые слова: арт-терапия, игра, приемы, методики, сказки.

Kravchyna Tatiana

Ph.D., Associate Professor
Department of Foreign Languages
Khmelnysky National University, Khmelnytsky, Ukraine

ART-TECHNOLOGY AT ENGLISH CLASSES

To make the educational process more interesting, school teachers and psychologists included different teaching technologies in the study. One of these efficient technologies is teaching with the help of various art technologies meaning illustrative visual aids (photographs, paintings, cartoons, charts, collages, slides); fairy-tales; songs; rhymes and poems; games; cinema; computer art; theater productions; dance; painting. This approach allows the teacher to increase the motivation of children. Practice shows that the child successfully masters the material in the classroom when he is interested in it. The use of elements of art technology in learning a foreign language involves fantasy, imagination, intuition, creative thinking, which have a beneficial effect on the emotional state of children.

Key words: art therapy, game, techniques, methods, tales.